

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

Garant internetové prezentace: Ing. Alena Navrátilová (2006 – 2010)
Ing. arch. Naděžda Rozmanová (2011– 2013)
Zpracovatel kapitoly: Prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.

Zveřejněno: 6. 12. 2006

Poslední aktualizace: 2. 9. 2013

Dostupnost: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>

A PRINCIPY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ

A.2 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY VYMEZUJÍCÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ

OBSAH:

A.2 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY VYMEZUJÍCÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ	2
A.2.1 Dokumenty světového společenství pro udržitelný rozvoj.....	2
A.2.2 Dokumenty pro udržitelný rozvoj Evropy.....	3
A.2.3 Dokumenty pro udržitelný rozvoj regionů, měst a venkova	8

Použité zdroje – viz [Kapitola A. Použité zdroje](#)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

A.2 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY VYMEZUJÍCÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ

A.2.1 Dokumenty světového společenství pro udržitelný rozvoj

Deklarace o životním prostředí a rozvoji z Ria

Dosavadním vrcholem pokusů o formulaci celosvětových obecně platných zásad udržitelného rozvoje je deklarace o životním prostředí a rozvoji z Ria (*The Rio Declaration on Environment and Development*). Tento dokument OSN přijatý Světovou konferencí OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) roku 1992 propojuje ve svých principech sociální, environmentální i ekonomickou stránku udržitelného rozvoje a stanoví roli národních vlád při jeho prosazování. Na 27 principů udržitelného rozvoje navazuje tzv. Agenda 21, která principy konkretizuje pro jednotlivé oblasti lidské činnosti. Kapitola 7 Agendy 21 je věnována udržitelnému rozvoji lidských sídel. Stanoví tyto programové zásady:

- a) poskytovat odpovídající obydlí pro všechny,
- b) zlepšit správu a řízení lidských sídel,
- c) podporovat plánování a management vedoucí k udržitelnému územnímu rozvoji,
- d) poskytovat integrované infrastruktury pro zásobování vodou a odstraňování splašků a tuhých odpadů,
- e) zabezpečovat pro sídla udržitelné energetické a dopravní systémy,
- f) zabezpečovat plánování a management sídel v územích vystavovaných přírodním katastrofám,
- g) zabezpečovat udržitelnost stavebnictví,
- h) rozvíjet lidské zdroje a budovat kapacity pro rozvoj lidských sídel.

Istanbulská deklarace o lidských sídlech

Istanbulská deklarace o lidských sídlech (*Istanbul Declaration on Human Settlements*) z roku 1996 je výsledkem konference OSN o lidských sídlech Habitat II, konané v roce 1996 v Istanbulu. Konference se věnovala především problémům rozvojového světa, ale zdůraznila, že jednotlivé země a regiony řeší specifické problémy. Také Istanbulská deklarace propojuje environmentální problematiku s problematikou sociální a ekonomickou. Podtrhuje potřebu aktivní spolupráce vládních, soukromých a neziskových nevládních partnerů na všech úrovních s cílem zajistit práva bydlicích a chránit občany před jakoukoliv formou diskriminace. Hlásí se k principu udržitelné produkce, spotřeby, dopravy a k udržitelnému rozvoji sídel a osídlení; k prevenci znečištění a respektování únosné kapacity ekosystémů; k zachování příležitostí pro příští generace. Má být podporována ochrana památek, rehabilitace a údržba budov, veřejných prostranství, krajiny a sídleních systémů, které mají pro komunitu historickou, kulturní, architektonickou anebo duchovní hodnotu.

Místní správy jsou nejbližšími partnery a bezprostředními nositeli realizace Agendy Habitat obsahující závěry konference platné pro lokální úroveň. Proto deklarace vyzývá k co nejširší decentralizaci a posílení demokratických pravomocí místních úřadů včetně posílení jejich finančních a institucionální kapacity. Obce si mají vyvinout vlastní místní programy založené

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

na Agendě 21 a Agendě Habitat. K tomu je třeba nejen posílit jejich institucionální kapacitu, ale také umožnit jim přístup k potřebným technologiím a přenos potřebných informací.

Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji

Politické, společenské a vojenské změny počátku 90. let 20. století vytvořily v globálním měřítku příznivé prostředí pro prosazování udržitelného rozvoje. Světový summit o udržitelném rozvoji uskutečněný z rozhodnutí Valného shromáždění OSN v roce 2002 dospěl k uznání rovnocennosti všech tří pilířů udržitelného rozvoje, environmentálního, ekonomického i sociálního. Udržitelný rozvoj tedy i na celosvětovém fóru přestal být výhradní doménou ekologů. Johannesburská deklarace zdůraznila potřebu konstruktivní spolupráce všech aktérů mezinárodní scény, tj. národních vlád, mezinárodních organizací, mezinárodních finančních institucí, i národní scény, včetně občanské společnosti, zaměstnavatelů a odborů.

A.2.2 Dokumenty pro udržitelný rozvoj Evropy

Evropská perspektiva prostorového rozvoje

Politickou směrnicí a východiskem byl dokument Komise Evropských společenství *Sustainable Urban Development in the European Union: A Framework for Action* z roku 1998. Dokument stanovil cíle EU pro udržitelná sídla a pro zlepšení prostředí měst, konkrétně „podporu polycentrického vyrovnaného systému sídel a podporu systému osídlení, který účinně využívá stávajících zdrojů, minimalizuje nároky na zábor území a nedochází v něm k rozlévání zástavby do krajiny¹“ (CEC 1998 in Gaffron et al, 2005: 7).

Evropská perspektiva prostorového rozvoje (*European Spatial Development Perspective*, ESDP) z roku 1999 reagovala na dohodu ministrů EU zodpovědných za územní plánování. Tato dohoda obsahovala společné cíle územního rozvoje:

- vyvážený a polycentrický systém osídlení; nový vztah venkova a města,
- rovnocenný přístup k infrastrukturám a informacím,
- prozíravá péče o přírodní a kulturní dědictví a jeho ochrana.

ESDP formulovala trojjediný cíl udržitelného rozvoje Evropy, spočívající na třech pilířích:

- hospodářské a sociální soudržnosti,
- zachování přírodních zdrojů a kulturního dědictví,
- vyváženější konkurenceschopnosti evropského území.

Udržitelnost rozvoje se v ESDP promítá do konceptu polycentrického rozvoje, tedy rozvoje většího množství center, umožňujícího snížení disparit, tedy rozdílů mezi mírou rozvoje, dostupností infrastruktur a informací mezi jednotlivými územími. Polycentricitu přitom ESDP chápe ve třech prostorových úrovních: makro (celoevropské), mezo (národní a meziregionální) a na úrovni funkčních městských regionů.

¹ v originále „urban sprawl“

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

Na evropské úrovni ESDP usiluje o vznik nových globálních integračních zón vyvažujících evropský jádrový prostor tvořený Londýnem, Paříží, Milánem, Mnichovem a Hamburkem (tzv. Pentagon). Na národní a meziregionální úrovni ESDP usiluje o integraci městských regionů a posílení vzájemné komplementarity funkcí v regionech. Na vnitroregionální úrovni funkčních městských regionů je pak cílem prostorového rozvoje zlepšit hospodářskou výkonnost pomocí zlepšených vzájemných vazeb a lepší kooperace.

Výzkumné práce navazující na koncept polycentricity diskutují a v některých případech zpochybňují polycentricitu jako univerzální prostředek k dosažení udržitelného rozvoje ve smyslu soudržnosti a ekonomické udržitelnosti (například Copus 2001, Camagni 2002, Davoudi 2003, Meijers et al 2007).

Projekt ESPON ve své části 3.2 z roku 2007 (ESPON 3.2) vypracoval tři scénáře rozvoje Evropského prostoru vycházející z různých priorit EU, zdůrazňujících buď soudržnost nebo konkurenceschopnost Evropy v celosvětovém měřítku nebo tzv. trendový scénář, který v podstatě zachovává dosavadní rozložení priorit v politikách a programech EU. Jednotlivé scénáře se mimo jiné liší v míře expanze evropského jádrového prostoru mimo Evropský „Pentagon“. Ukazuje se, že scénář prioritizující soudržnost vede k největšímu nárůstu jádrového prostoru, tedy k relativně nejúčinnější decentralizaci. V tomto scénáři se k roku 2030 celá Česká republika stává součástí rozšířeného evropského jádra, v němž se soustřeďují aktivity a toky informací a zboží. Naproti tomu ve scénáři Evropy orientované především na globální ekonomickou soutěž je Česká republika s výjimkou Prahy a Brna součástí evropské periferie (ESPON 2007).

Řídící principy trvale udržitelného rozvoje evropského kontinentu

Dokument byl přijat v roce 2000 zasedáním Konference ministrů zodpovědných za územní plánování (CEMAT) a je od svého schválení používán 41 členskými zeměmi CEMAT pro posuzování udržitelnosti rozvoje. Součástí Řídících principů jsou Zásady politiky udržitelného územního plánování v Evropě, které stanoví deset principů: (1) územní soudržnost (teritoriální koheze), (2) zlepšování vztahu měst a venkova, (3) vyváženější dostupnost, (4) přístup k informacím a znalostem, (5) snižování škod na životním prostředí, (6) ochrana přírodních zdrojů a dědictví, (7) kulturní dědictví jako činitel rozvoje, (8) rozvoj energetických zdrojů při zachování bezpečnosti, (9) udržitelný turistický ruch a (10) omezení dopadů přírodních katastrof.

Přijatá opatření se týkají kulturní krajiny, urbanizovaných oblastí, venkova, hor, pobřeží a ostrovů, Eurokoridorů, zaplavovaných území, nadbytečných vojenských oblastí a hraničních regionů.

Řešení problémů spočívá v široké horizontální i vertikální spolupráci a participaci veřejnosti.

Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie

Strategie udržitelného rozvoje EU byla projednána společně s Návrhem akčního plánu ochrany prostředí na summitu Evropské konference v Göteborgu v roce 2001. Strategie vymezuje oblasti, které je třeba řešit jako priority: změna klimatu a čistá energie, veřejné

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

zdraví, hospodaření s přírodními zdroji, chudoba, sociální vyloučení, stárnutí populace a demografie, mobilita, využití území a územní rozvoj (ÚÚR 2002).

Lublaňská deklarace o územní dimenzi udržitelného rozvoje

Deklaraci přijala 13. evropská konference CEMAT v roce 2003. Na rozdíl od předchozích dokumentů se tato deklarace zabývá specificky udržitelností územního rozvoje, kterou vnímá jako konkretizaci obecné udržitelnosti rozvoje. Deklarace je vypracována s ohledem ke zvláštním podmínkám evropského prostoru. Jako hlavní oblasti politiky udržitelného územního rozvoje deklarace formuluje snížení disparit, vyvážený polycentrický rozvoj, oživení, revitalizaci upadajících sídel a brownfields, podporu hromadné dopravy, snížení zranitelnosti sídelních struktur, snížení zátěží životního prostředí, rovnováhu mezi ochranou kulturního dědictví a investiční činností a participací veřejnosti. Deklarace zdůrazňuje význam synergických efektů spolupráce v horizontálním i vertikálním směru a význam regionální a lokální úrovně při prosazování udržitelného územního rozvoje.

Územní soudržnost ve smlouvě z Nice a v Lisabonské smlouvě

Termín územní soudržnost se poprvé v evropských dokumentech objevuje ve smlouvě o EU z Nice. Podle Lisabonské smlouvy se územní soudržnost stává sdílenou kompetencí EU a členských zemí, spolu se soudržností sociální a ekonomickou, zakotvenými již ve starších dokumentech Evropských společenství.

Legitimizace územní soudržnosti jako cíle EU dává nový význam evropskému prostorovému plánování, zároveň ale otevírá debatu o tom, co vlastně územní soudržnost je a jak se jí může dosahovat. Evers (2007) uvádí přinejmenším dvě možné interpretace územní soudržnosti. Jednou je podpora sociální a ekonomické rovnosti v území EU, přičemž úlohou evropského prostorového plánování je snižovat disparity (nerovnosti) mezi jednotlivými regiony. V alternativní interpretaci je smyslem územní soudržnosti spíše koordinovat sektorální politiky EU, aby se předešlo nežádoucím důsledkům na území.

Územní agenda Evropské unie: Směrem ke konkurenceschopnější a udržitelné Evropě rozmanitých regionů

Územní agenda EU (CEC 2007) byla přijata ministry zodpovědnými za územní rozvoj v Lipsku dne 25. května 2007. Zabývá se identitou regionů a jejím územním rozměrem, formuluje priority pro posilování struktury evropského území a věnuje se klíčovými akcím týkajícím se územního rozměru evropských a národních politik. Za priority posilování územního kapitálu se označují:

- podpora územní politiky pro metropolitní regiony, města a městské oblasti v polycentrickém uspořádání,
- partnerství města a venkova, vyvážené veřejné služby,
- podpora (mezi)národních clusterů konkurenční a inovační činnosti,
- trans-evropské sítě dopravy, informačních a komunikačních technologií a energetiky,
- trans-evropský management technologických havárií a přírodních katastrof.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

Na rozdíl od předchozích dokumentů se Územní agenda hlásí k rozmanitosti identit a charakteristik evropských regionů a měst jako k nosnému prvku soudržnosti EU. Zároveň ale volá po integrované politice územního rozvoje, jež by umožnila využít zdroje regionů a měst k dosažení konkurenceschopnosti EU v celosvětové konkurenci a umožnila by evropským regionům čelit řadě výzev, na prvních místech pak důsledkům klimatických změn, očekávanému dalšímu růstu cen energií a dalšímu prostorovému soustředování investic tržní ekonomiky. Soudržnost Evropy spočívá v solidaritě při překonávání regionálně odlišných důsledků těchto výzev v zájmu konkurenceschopnosti Evropy jako celku.

Územní agenda Evropské unie 2020

Ministři zodpovědní za územní plánování a regionální rozvoj, ve spolupráci s Evropskou komisí a se souhlasem Výboru regionů, přezkoumali Územní agendu zahájenou v roce 2007 a dohodli se 19. května 2011 v Gödöllő v Maďarsku na nové Územní agendě Evropské unie 2020. Účelem agendy je podporovat územní soudržnost v Evropě a stanovit cíle v souladu s časovým horizontem nejdůležitějších politických dokumentů do roku 2020. Hlavním cílem je podpořit zohlednění územní dimenze v různých politikách na všech úrovních správy a zajistit provádění strategie Evropa 2020 v souladu se zásadami územní soudržnosti.

Na základě hlavních závěrů aktualizovaného dokumentu *Stav a perspektivy území Evropské unie* agenda zdůrazňuje nejdůležitější územní priority rozvoje:

1. Podpora polycentrického a vyváženého územního rozvoje
2. Podpora integrovaného rozvoje ve městech a venkovských a specifických oblastech
3. Územní integrace v přeshraničních a nadnárodních funkčních regionech
4. Zajištění globální konkurenceschopnosti regionů na základě silné místní ekonomiky
5. Zlepšení územního propojení pro jednotlivce, komunity a podniky
6. Správa a propojení ekologických, krajinných a kulturních hodnot regionů

Územní agenda EU se zabývá mechanismy provádění územní soudržnosti na úrovni EU, přeshraniční, nadnárodní i meziregionální úrovni. Orgány členských států musí stanovit své vlastní strategie a příslušná opatření, což bude záviset na jejich vlastních geografických specifikách, politické kultuře a právním a správním systému.

Odkaz k problematice:

[http://www.mmr.cz/getmedia/3c847584-d4f1-4c03-b808-f9c3b31b3212/Uzemni-agenda-2020-\(CZ-verze\)](http://www.mmr.cz/getmedia/3c847584-d4f1-4c03-b808-f9c3b31b3212/Uzemni-agenda-2020-(CZ-verze))

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020 představuje hlavní hospodářskou reformní agendu Evropské unie s výhledem do roku 2020. Nahrazuje tzv. Lisabonskou strategii, jejíž časový horizont vypršel rokem 2010. Hlavní cíle Strategie jsou následující:

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

1. Úsilí o dosažení 75% zaměstnanosti žen a mužů ve věku od 20 do 64 let, mimo jiné i prostřednictvím vyšší účasti mladých lidí, starších pracovníků a pracovníků s nízkou kvalifikací a lepší integrace legálních migrantů;
 2. Zlepšení podmínek pro výzkum a vývoj, zejména s cílem zajistit, aby veřejné a soukromé investice v tomto odvětví dosáhly v úhrnu 3 % HDP. Komise vytvoří ukazatel, který bude vyjadřovat intenzitu výzkumu a vývoje a inovací;
 3. Snížení emisí skleníkových plynů o 20 % oproti úrovní roku 1990 a zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů v konečné spotřebě energie na 20 % a posun ke zvýšení energetické účinnosti o 20 %;
 4. Zlepšení úrovně vzdělání, zejména snahou snížit míru předčasného ukončení školní docházky pod 10 % a zvýšit podíl osob ve věku 30-34 let s dokončeným terciárním nebo srovnatelným vzděláním na nejméně 40 %;
 5. Podpora sociálního začlenění, zejména prostřednictvím snižování chudoby, a to snahou snížit počet lidí ohrožených chudobou nebo vyloučením nejméně o 20 milionů.
- Všech 5 hlavních cílů bylo schváleno Evropskou radou dne 17. června 2010. Členské státy byly zároveň vyzvány, aby si na základě hlavních cílů Strategie stanovily analogické cíle národní a aby na své úrovni implementovaly politiky a nástroje nutné k naplnění těchto cílů. S přihlédnutím k domácí hospodářské, sociální a politické situaci a jednáním na půdě tripartity, schválila vláda ČR dne 7. června 2010 některé kvantifikované národní hlavní cíle a podcíle strategie Evropa 2020. Tyto cíle byly následně rozšířeny dne 1. září 2010.

Odkaz k problematice:

<http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/strategie-evropa-2020-78695/>

Společný dokument územního rozvoje států V4+2

Společný dokument vznikl ve spolupráci šesti zemí – Bulharska, České republiky, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenska – v oblasti územního rozvoje. Cílem dokumentu je vymezení a jednotné vyjádření rozvojových pólů, rozvojových os a dopravních sítí na území států V4+2 a identifikování případných nenávazností. Iniciátorem spolupráce byla Česká republika (Ministerstvo pro místní rozvoj). Zpracování dokumentu dostalo politickou podporu v rámci společného jednání ministrů zemí V4+2 odpovědných za regionální rozvoj a územní plánování, které se uskutečnilo ve dnech 3. až 4. června 2008 v Praze.

Dne 29. března 2010 v Budapešti byl společný dokument projednán v rámci neformálního jednání ministrů zodpovědných za regionální politiku a územní plánování a byly zde přijaty ministerské závěry k problematice územního rozvoje a k projednávanému dokumentu.

Odkaz k problematice:

<http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Koncepc-Strategie/Spolecny-dokument-uzemniho-rozvoje-statu-V4-2>

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

A.2.3 Dokumenty pro udržitelný rozvoj regionů, měst a venkova

Plánování udržitelného rozvoje v evropských městech a urbanizovaných oblastech

V roce 1994 vznikla v souvislosti s Aalborskou chartou a za podpory Evropské unie neformální síť obcí *Sustainable Cities & Towns Campaign*. Účastnická města a obce podepsala Aalborskou chartu a v jejích intencích usilují o udržitelný rozvoj. Postupně se do sítě zapojilo více než 1800 evropských měst.

Řada evropských měst prochází procesem Agenda 21 iniciovaným Deklarací o životním prostředí a rozvoji z Ria, spočívajícím v zapojení občanů do dialogu o udržitelnosti rozvoje jejich obce. Součástí místní Agendy 21 je zpravidla vytvoření místního fóra udržitelnosti, stanovení ukazatelů udržitelnosti, vypracování místní zprávy o stavu životního prostředí, příprava místních akčních plánů udržitelného rozvoje.

Zásady politiky udržitelného územního plánování v Evropě (CEMAT 2000) konstatují, že „města a velkoměsta v nových členských státech stojí nyní tváří v tvář novým specifickým problémům, jako např. jak financovat výstavbu bydlení a jak udržovat stávající bytový fond. Novým trendům, které směřují k suburbanizaci a segregaci a pramení z neuspokojených požadavků na vlastnictví domů, je možné čelit zvýšením dodávek stavebních pozemků v rámci aglomerací.“ K tomu Zásady politiky udržitelného územního plánování v Evropě sledují tato opatření pro urbanizované oblasti:

- rozvíjení strategií přizpůsobených místním podmínkám a zaměřených na překonání efektů ekonomické restrukturalizace,
- řízení expanze urbanizovaných oblastí: omezování suburbanizačních trendů lepší dostupností stavebních pozemků ve městech, využití proluk a používání prostorově úsporných forem zástavby, koordinovaný územní rozvoj v blízkosti dopravních uzlů a křižovatek, podpora intenzivních forem územního rozvoje, zvyšování kvality životních podmínek a bydlení v urbanizovaných oblastech, ochrana existujících ekosystémů a tvorba nových zelených ploch a biotopů,
- regenerace zanedbaných čtvrtí; promísení aktivit a sociálních skupin ve městech, zvláště ve velkoměstech, kde především se vyvíjejí sociální ghetta,
- obezřetné řízení urbanistických ekosystémů, hlavně s ohledem na otevřené a zelené prostory, vodu, energii a odpady,
- rozvíjení efektivních, ale zároveň ekologicky přívětivých druhů veřejné dopravy s cílem udržitelné mobility,
- vytváření plánovacích agentur překračujících hranice kompetence místních orgánů při koordinaci procesu plánování a implementaci jednotlivých opatření,
- ochrana a zlepšování stavu kulturního dědictví,
- rozvoj sítí měst.

Dokument Komise Evropských společenství *Towards a Thematic Strategy on the Urban Environment* z roku 2004 navazuje na předchozí dokument z roku 1998 a uvádí jako žádoucí vizi „polyfunkční sídla s vysokou intenzitou využití, která recyklují území brownfieldů

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

a nevyužité plochy a jejichž rozvoj zastavěného území je plánovitý, bez nahodilého rozlévání zástavby do krajiny² (CEC 2004: 30).

Lipská charta o udržitelných evropských městech

Chartu (CEC 2007a) dohodli ministři zodpovědní za rozvoj měst EU v Lipsku v květnu 2007. Zavazují se v ní zahájit ve svých státech politickou diskusi o způsobech integrace zásad a strategií Lipské charty o udržitelných evropských městech do národních, regionálních a místních politik rozvoje, použít nástroj integrovaného městského rozvoje a související správy pro její provedení a za tímto účelem vytvořit jakýkoli nezbytný rámec na národní úrovni a podporovat zřízení vyvážené územní organizace na základě evropské polycentrické městské struktury.

Charta doporučuje členským zemím:

- více využívat přístupy integrované politiky městského rozvoje,
- usilovat o vytvoření vysoce kvalitních veřejných prostor,
- modernizovat sítě infrastruktury a zlepšit energetickou účinnost,
- aktivovat inovační a vzdělávací politiku.

Zvláštní pozornost má být věnována znevýhodněným čtvrtím v kontextu města jako celku. V těchto částech měst se pozornost zaměří na provádění strategií pro zvýšení kvality fyzického prostředí; na posílení místní ekonomiky a místní politiky trhu práce; na aktivní vzdělávání a odborné školení dětí a mládeže; na podporu účinné a dostupné městské dopravy.

Politika městského rozvoje by měla být vytvořena na vnitrostátní úrovni.

Společné evropské indikátory udržitelného rozvoje

Cílem iniciativy Společné evropské indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni (*European Common Indicators*, ECI) bylo podpořit evropské místní komunity v zavedení společných indikátorů, které umožní sledovat a měřit zaznamenaný pokrok k udržitelnému místnímu rozvoji. Iniciativa byla oficiálně vyhlášena na Třetí Evropské konferenci o udržitelných městech v Hannoveru v únoru 2000.

Společný soubor integrovaných indikátorů, kde jednotlivé indikátory odrážejí vzájemné působení mezi hledisky ekonomickými, společenskými a environmentálními, umožňuje sběr srovnatelných informací o dosaženém pokroku směrem k udržitelnosti rozvoje na místní úrovni v rámci celé Evropy. Pomocí indikátorů se sleduje přibližování se či vzdalování se od udržitelné úrovně rozvoje a z rozsahu změn za určitý časový úsek se určují trendy a směry vývoje.

Vývoj sady společných evropských indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni podporuje Evropská komise – Generální ředitelství pro životní prostředí, a podílí se na ní Evropská agentura pro životní prostředí a Expertní skupina pro městské životní prostředí ustavená Evropskou komisí v roce 1991.

² v originále „urban sprawl“

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

Společné evropské indikátory jsou myšleny jako doplňkové k indikátorům definovaným na národní či místní úrovni. Evropské místní úřady jsou povzbuzovány k zapojení se do iniciativy sledování přijetím společných evropských indikátorů a jejich integrací do stávajících systémů řízení samosprávy a k tomu, aby aktivně přispívaly k dalšímu rozvoji tohoto souboru dobrovolně přijatých indikátorů.

Společné evropské indikátory udržitelného rozvoje:

- Spokojenost občanů s životem v obci – *všeobecná spokojenost občanů s různými rysy života v obci.*
- Místní příspěvek ke globální změně klimatu – *emise CO₂.*
- Mobilita a místní doprava a přeprava osob – *denní přepravní vzdálenosti a způsoby přepravy.*
- Dostupnost veřejné zeleně a místních služeb – *dosazitelnost nejbližší veřejné zelené plochy pro místní obyvatele a dosazitelnost základních služeb.*
- Kvalita vnějšího ovzduší v místě – *počet dnů s dobrou a zdravotně nezávadnou kvalitou ovzduší.*
- Cestování dětí do a ze školy – *způsoby dopravy, které děti používají k cestování mezi domovem a školou.*
- Udržitelný management obce a místního podnikání – *podíl státních i soukromých organizací, které přijaly a využívají environmentální a sociální způsoby řízení.*
- Hluková zátěž – *podíl obyvatel vystavených škodlivým hladinám hluku.*
- Udržitelné využívání půdy (land-use) – *udržitelný rozvoj, obnova a ochrana stanovišť a půdy v rámci obce.*
- Udržitelné výrobky – *podíl certifikovaných ekologicky šetrných výrobků a produktů ekologického zemědělství na celkové spotřebě.*

Udržitelnost rozvoje venkova

Zásady politiky udržitelného územního plánování v Evropě (CEMAT 2000) konstatují, že „v mnoha členských státech Rady Evropy žije velká část obyvatelstva stále na venkově. Efektivní politiky rozvoje venkova jsou nezbytné k tomu, aby se předešlo nežádoucí emigraci rozsáhlého měřítka z těchto oblastí. Cílem by měla být diverzifikace venkovského zaměstnání a zavedení nových partnerství mezi městem a venkovem. V tomto ohledu by v soukromém sektoru měl být rozvíjen především zpracovatelský průmysl a jiné generátory pracovních příležitostí.“

K tomu Zásady politiky udržitelného územního plánování v Evropě sledují tato opatření pro venkovské oblasti:

- posílení politiky územního plánování zaměřené na ochranu ekologické rovnováhy, diverzifikaci pracovních příležitostí, změny v zemědělské výrobě, zalesňování, turistický ruch a ochranu přírody;

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola A – Principy udržitelného rozvoje území

A.2 Základní dokumenty vymezující udržitelný rozvoj

- ochrana a zlepšování endogenních zdrojů ve venkovských oblastech s úmyslem diverzifikovat ekonomickou základnu a mobilizovat místní populaci a ty, kteří mají něco společného s ekonomikou;
- podpora malých a středních měst a velkých vesnic jako poskytovatelů služeb pro venkovská zázemí a jako vhodných lokalit pro umístění malých a středních podniků;
- zlepšování dostupnosti venkovských sídel, hlavně malých a středních měst a velkých vesnic;
- zlepšování životních podmínek obyvatel venkova a zvětšování atraktivity venkova pro všechny skupiny obyvatel, jako např. pro mladé i pro lidi v důchodovém věku, náprava škod způsobených na životním prostředí a vytváření adekvátní infrastruktury a nových služeb, především v oblasti turistiky;
- zlepšování dodávek a marketingu vysoce kvalitních regionálních zemědělských, lesnických a řemeslných výrobků z venkova;
- podpora zemědělců a lesníků, aby svou praxí využití půdy přizpůsobovali místním podmínkám a přispívali tak k ochraně a obnově biologické diverzity; je možné vyplácet kompenzace tam, kde se potřeby zemědělství a lesnictví liší od potřeb ochrany přírody a krajiny;
- podpora vytváření vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí jako součásti procesu ekonomické diverzifikace, hlavně v rozvíjení pracovních příležitostí mimo oblast zemědělství za pomoci nových informačních a komunikačních technologií.

Světová komise pro životní prostředí a rozvoj formulovala v roce 1992 představu o udržitelném zemědělství a rozvoji venkova pro využití v rámci Agendy 21:

„...Hlavním cílem udržitelného zemědělství a rozvoje venkova je dostatečný nárůst produkce udržitelným způsobem při současném zvýšení bezpečnosti potravin. Tyto požadavky si vyžádají další vzdělání, ekonomické stimuly a rozvoj adekvátních technologií. Tím bude zaručen stálý přísun kaloricky přiměřené výživy a přístup k těmto komoditám i ohroženým skupinám obyvatel a nabídka trhům; měly by vzniknout další pracovní příležitosti, dojít k lepšímu řízení při využívání zdrojů a současně k ochraně prostředí. Vzhledem k tomu, že uvedené cíle mohou být dosaženy více způsoby, udržitelné zemědělství není výhradou určité technologie.“ (Baše, 2004)